

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LAISVĖS GYNYBA

1991 metų sausis

Prie Parlamento rūmų. Fotogr. Romualdas Jurgaitis
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

„Lietuvių tautos tvirtas nepriklausomybės palaikymas tikriausiai buvo pagrindinis veiksnys, sužlugdęs sovietų kariuomenės planus.“

(Alfredas Erichas Sennas, Lietuvos istorijos tyrinėtojas)

Lietuvos parlamentas 1990 m. kovo 11 d. paskelbė Aktą „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo“. Sovietų Sąjungos (SSRS) valdžia nepripažino Lietuvos nepriklausomybės ir iš karto ėmė organizuoti ekonominę ir politinę Lietuvos blokadą. Po to, stengdamiesi palaužti lietuvių tautos valią, pradėjo brutaliai veikti sovietų kariuomenės daliniai, užgrobdami svarbių valstybės įstaigų pastatus. 1991 m. sausį Lietuvos nepriklausomybei buvo iškilęs didžiulis pavojus.

Vilniuje buvo sprendžiamas klausimas – grius ar negrius sovietų imperija. Lietuva tapo daugiausia dėmesio sulaukusia karščiausia pasaulio vieta. Beginkliai Lietuvos gyventojai, apsupę pagrindinius objektus, tarp jų ir parlamento rūmus, dieną ir naktį budėdami stengėsi sustabdyti agresorių.

Skulptūra „Gražina“ (aut. Dalia Matulaitė) ties pagrindiniu įėjimu į Seimo rūmus simbolizuoja nacionalinį orumą, laisvės siekį, saugumą, gynybą.

Skulptūra „Gražina“.
Fotogr. Gintaras Mačiulis
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

SAUSIO 13-OSIOS KRONIKA

1990 METŲ GRUODIS

Į Lietuvą įvesti papildomi sovietų kariuomenės daliniai.

1991 METŲ SAUSIO 7 DIENA

Sovietų Sąjungos gynybos ministro D. Jazovo įsakymu Lietuvos jaunuolius pradėta priverstinai imti į SSRS kariuomenę.

1991 METŲ SAUSIO 8 DIENA

Lietuvos nepriklausomybei priešiškas „Socialistinis judėjimas už persitvarkymą Lietuvoje – Vienybė-Jedinstvo-Jedność“ ir Lietuvos komunistų partija (Sovietų Sąjungos komunistų partijos (SSKP) sudėtyje), pasinaudodami kainų padidiniu, prie Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo surengia protesto mitingą, kurio dalyviai bando įsiveržti į parlamentą. Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas priima sprendimą sustabdyti Vyriausybės paskelbtą maisto produktų kainų kėlimą. Ministrė Pirmininkė Kazimira Danutė Prunskienė pareiškia apie Vyriausybės atsistatydinimą.

1991 METŲ SAUSIO 9 DIENA

SSRS Prezidento M. Gorbačiovo pavedimu SSRS Aukščiausiosios Tarybos Tautybių Tarybos pirmininkas R. Nišanovas ir jo pavaduotojas B. Oleinikas susitinka su SSKP skyriaus Lietuvoje atstovais, kurie reikalauja Lietuvoje įvesti SSRS prezidentinę valdymą. Sovietų armijos šarvuočiai ir mašinos su kareiviais Vilniuje „repetuoja“ prie Televizijos bokšto ir Spaudos rūmų.

Prosovietinio judėjimo „Jedinstvo“ organizuotas mitingas prie Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos. Mitingo dalyviai. Fotogr. Algimantas Žižiūnas. Lietuvos centrinio valstybės archyvo nuotr.

1991 METŲ SAUSIO 10 DIENA

Ministru Pirmininku paskiriamas Albertas Šimėnas. SSRS Prezidentas M. Gorbačiovas Lietuvos Aukščiausiajai Tarybai siūlo „nedelsiant ir visiškai atstatyti SSRS Konstitucijos ir Lietuvos SSR Konstitucijos galiojimą, panaikinti antikonstitucinius aktus“.

1991 METŲ SAUSIO 11 DIENA

11 val. 30 min. sovietų kariuomenė užima Krašto apsaugos departamento (KAD) patalpas Alytuje.

11 val. 45 min. SSRS kariuomenės Vilniaus garnizono viršininkas V. Uschopčikas informuoja Aukščiausiąją Tarybą-Atkuriamąjį Seimą apie Vilniuje prasidedančius karinius manevrus.

11 val. 45 min. sovietų desantininkai užima Krašto apsaugos departamento pastatą Vilniuje; į ligoninę kreipiasi sužeistieji.

Apie 12 val. sovietų kariuomenė užima Spaudos rūmus Vilniuje (Laisvės pr.). Akcijoje dalyvauja šarvuočiai, tankai, desantininkai. Panaudojami koviniai šoviniai. Keturi žmonės atvežami į ligoninę dėl šautinių žaizdų, trys – dėl sužalojimų smūgiais. Tarp sužeistųjų yra ir moterų.

12 val. 30 min. užimamas Krašto apsaugos departamento pastatas Šiauliuose.

Lietuvos žmonės prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos. Fotogr. Alfredas Girdziušas ©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

12 val. 30 min. Vilniuje, Žalgirio gatvėje, tankas užlekia ant sunkvežimio su žaislais.

13 val. užgrobiamas Kauno vairuotojų mokyklos, kurioje vykdavo Krašto apsaugos departamento kursai, pastatas.

13 val. 30 min. Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirminkas Vytautas Landsbergis (tuo metu ėjęs valstybės vadovo pareigas) skambina SSRS Prezidentui M. Gorbačioviui. Lietuvos vadovui atsakoma, kad Prezidentas pietauja.

16 val. 30 min. iš Rudaminos į Vilnių išvažiuoja 50 desantininkų tankų. Marijampolės rajone, ties Igliauka, uždaromas kelias į Vilnių. Karinės mašinos iš Panemunės išvyksta į Vilnių.

16 val. 40 min. Lietuvos užsienio reikalų ministras Algirdas Saudargas paskelbia protesto notą SSRS užsienio reikalų ministrui.

18 val. sovietų kariuomenė užima Medžiotojų ir žvejų draugijos pastatą Vilniuje.

21 val. sovietų kariuomenė užima Nemenčinės televizijos retransliacijos centrą.

23 val. pranešama, kad kariškiai užgrobė Vilniaus geležinkelio mazgą – sustojo traukinių eismas, traukiniuose įstrigo tūkstančiai tranzitinių keleivių. Streiką paskelbia dalis Vilniaus oro uosto darbuotojų.

Sausio 11 d. Aukščiausiosios Tarybos pagrindiniame fojė (Parlamento galerijoje) savanoriai davė priesaiką būti ištikimi Lietuvos Respublikai ir ginti parlamentą.

Priesaika Lietuvos parlamento rūmuose.
Fotogr. Jonas Juknevičius.
Lietuvos centrinio valstybės archyvo nuotr.

1991 METŲ SAUSIO 12 DIENA

1 val. gaunamas pranešimas, kad sovietų desantininkai nusiaubė KAD pastatą Vilniuje, T. Kosciuškos gatvėje.

1 val. 30 min. Vilniaus gatvėse intensyviai pradeda judėti šarvuočiai ir kitas sovietų karinis transportas.

2 val. apsupamas Ypatingosios paskirties policijos padalinys, esantis Valakupiuose. 32 Lietuvos vidaus organų darbuotojai pereina į SSRS pajėgų pusę.

4 val. 30 min. puolama Policijos akademija. Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo nakties posėdyje V. Landsbergis praneša, kad tris kartus bandė susisiekti su SSRS Prezidentu M. Gorbačiovu.

11 val. kelyje Pariečė (Baltarusija)–Druskininkai užgrobtas ir nuniokotas KAD postas.

Trylikos Spaudos rūmuose užgrobtų redakcijų žurnalistai išleidžia bendrą laikraštį „Laisva Lietuva“.

Užimant Spaudos rūmus. Fotogr. M. Kulbis
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Naktis prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos prieš kruvinuosius įvykius. Fotogr. Algimantas Maskoliūnas
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Iš Rusijos parlamento Pirmininko Boriso Jelcino kreipimosi į rusakalbius Pabaltijo gyventojus ir karininkus bei kareivius, esančius tose respublikose bei Rusijos teritorijoje:

„Prieš eidami šturmuoti valstybinių objektų Pabaltijo kraštuose, prisiminkite savosios respublikos ir savo liaudies dabartį ir ateitį. Vykdydami įsakymą užimti vyriausybinis objektus ir panaudodami ginklą prieš gyventojus, Jūs tampate tamsių jėgų įrankiu...“

13 val. atvyko Leningrado (dab. Sankt Peterburgas) miesto tarybos delegacija.

14 val. Kaune karinis sunkvežimis, pažeidęs eismo taisykles, Tvirtovės alėjoje kliudo lengvąjį automobilį. Vienas žmogus žūsta, kitas sunkiai sužeidžiamas.

Vilniečiai veža maistą keleiviams, esantiems dėl streiko sustojusiose traukiniuose. Naujosios Vilnios geležinkelio stotyje įstringa traukinys su vaikais iš Černobylio.

Žmonės iš visos Lietuvos budi prie Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo, Radijo ir televizijos komiteto studijų, Televizijos bokšto ir tarpmiestinės telefonų stoties.

22 val. sovietų karinės technikos kolona išvažiuoja iš Šiaurės miestelio (sovietų armijos dislokacijos vietos) Vilniuje.

23 val. anoniminė antikonstitucinė grupuotė, apsišaukusi „nacionalinio gelbėjimo komitetu“, paskelbia „...savo pareiga paimti į savo rankas visą valdžią Lietuvoje...“

1991 METŲ SAUSIO 13 DIENA

1 val. 25 min. sovietų tankai, važiuojantys Vilniaus televizijos bokšto link, Karoliniškėse, ties „Kometos“ parduotuve, pradeda šaudyti tuščiais šoviniais.

1 val. 50 min. tankai pradeda supti Televizijos bokštą, prieš tankus einantys automatininkai koviniais šoviniais šaudo į žemę, vėliau – ir į stovėjusius aplink bokštą žmones. Sovietų kariškiai siautėja apie 2 valandas.

2 val. šarvuočiai ir tankai apsupa Radijo ir televizijos komiteto pastatą, pradeda šaudyti į pastatą ir budinčius žmones, užima Komiteto rūmus. Kariškiai trukdo paimti žuvusiuosius ir sužeistuosius. Per garsiakalbius

Prie televizijos bokšto. Fotogr. Virgilijus Usinavičius
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

skelbiama, kad visą valdžią paėmė „nacionalinio gelbėjimo komitetas“, kad nuo 22 iki 6 val. ryto įvedama komendanto valanda.

Karinės akcijos metu žuvo 14 žmonių, šimtai sužeisti koviniais šoviniais ir skeveldromis, tankų vikšrais ir smūgiais.

2 val. nutraukus Lietuvos radijo ir televizijos transliaciją Vilniuje, pradeda veikti nedidelio galingumo stotis Kaune (Sitkūnuose).

3 val. 20 min. Aukščiausiojoje Taryboje-Atkuriamajame Seime susirenka 60 deputatų.

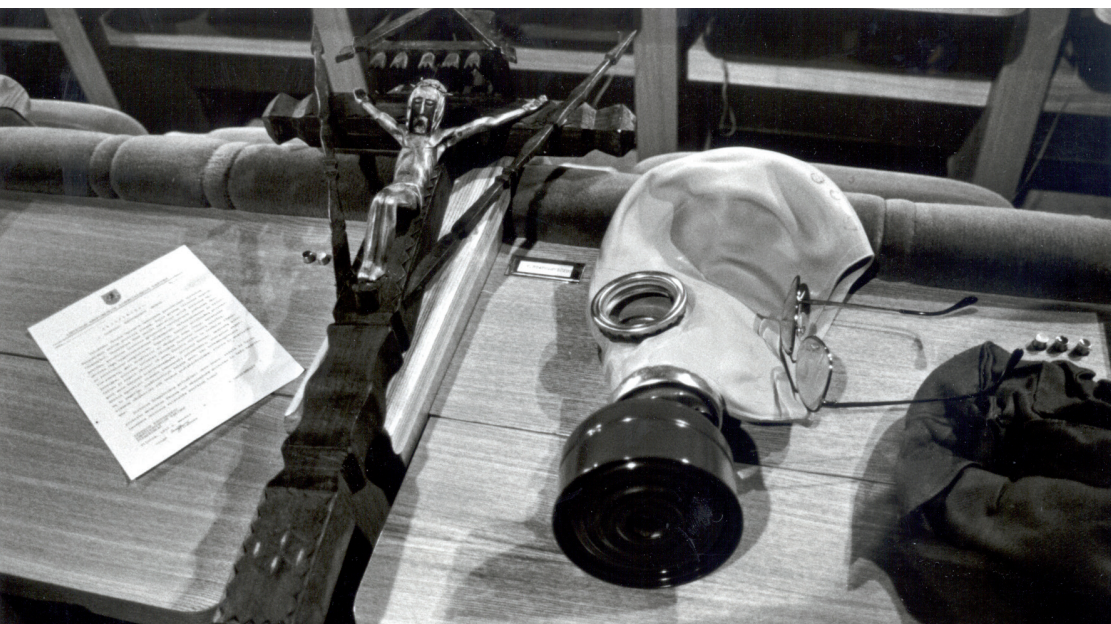
3 val. 26 min. kunigas Robertas Grigas kreipiasi į esančius rūmuose žmones, suteikia jiems visuotinį nuodėmių atleidimą ir pakviečia atlikti išpažintį.

Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos deputatai posėdžių salėje
1991 m. sausio 13-ąją. Fotogr. V. Jasinevičius.
 ©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos gynėjai. Fotogr. Alfredas Girdziušas.
 ©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Kazio Sajos darbo stalas. AT plenarinių posėdžių salė. Fotogr. V. Jasinevičius
 ©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

4 val. 12 min. V. Landsbergis prašo moterų parlamento narių palikti rūmus. Jos atsisako.

4 val. 15 min. Vyriausybės informacijos tarnyba praneša, kad Vyriausybė nenutraukia savo veiklos ir aktyvios SSRS ginkluotųjų pajėgų okupacijos sąlygomis.

Visos Lietuvos Respublikos vykdomosios valdžios institucijos, savivaldybės ir gyventojai privalo vykdyti tik šios Vyriausybės nurodymus: kiekviena kita valdžia Lietuvoje yra neteisėta ir jos nurodymai Lietuvos žmonėms yra neprivalomi.

Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas iš pareigų atleidžia Ministrą Pirmininką A. Šimėną, šiam dingus ir negalint eiti pareigų.

Prie Parlamento. Fotogr. M. Baranauskas
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Ministru Pirmininku paskiriamas Gediminas Vagnorius. Vyriausybė prisiekia.

Sudaryta Lietuvos Respublikos laikinoji gynybos vadovybė. Lietuvos parlamentas priima kreipimusis į visus Sovietų Sąjungos žmones, į pasaulio vyriausybes, į sovietų armijos kareivius ir karininkus.

5 val. 20 min. sveikatos apsaugos ministras Juozas Olekas kreipiasi į medicinos ir gailestingumo organizacijas pagalbos chirurginiais instrumentais ir vaistais.

5 val. 35 min. Lietuvos Respublikos atstovybei Maskvoje Lietuvos Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas suteikia pasiuntinybės statusą, o Vyriausybės atstovui Egidijui Bičkauskui – pasiuntinio rangą. Priimamas nutarimas: jeigu teisėtai išrinkta Lietuvos Respublikos val-

džia nebegalės veikti, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministrui A. Saudargui pavedama sudaryti Vyriausybę emigracijoje.

5 val. 45 min. pranešama, kad dėl įvykių Lietuvoje Norvegijos Vyriausybė kreipėsi į Jungtinių Tautų Organizaciją (JTO). Lenkijos Vyriausybė pareiškė solidarumą su nepriklausomos Lietuvos žmonėmis ir pasmerkė SSRS kariuomenės veiksmus.

10 val. 40 min. Vilniaus oro uoste nusileidžia lėktuvas, atskraidinęs SSRS Federacijos Tarybos sprendimu atsiųstą delegaciją.

11 val. du sovietų šarvuočiai važinėja Vilniuje ir per garsiakalbius praneša apie komendanto valandą. Vis daugiau žmonių renkasi prie Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo rūmų. Prie Televizijos bokšto tvoros bei Radijo ir televizijos komiteto pastatų žmonės neša gėles, uždega žvakutes. Gatvėse – sutraiškytos mašinos, stiklo šukės, kraujo pėdsakai.

Prie Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos rūmų. Fotogr. Algimantas Maskoliūnas
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Prie televizijos bokšto. Fotogr. M. Baranauskas.
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

12 val. skamba visų Lietuvos bažnyčių varpai, aukojamos šv. Mišios už žuvusiuosius.

12 val. 25 min. į parlamento salę įeina SSRS Federacijos Tarybos nariai B. Oleinikas, A. Ter-Petrosianas ir K. Dementėjus. Svečiai susipažįsta su filmuota medžiaga, išklauso liudininkų parodymus.

13 val. 37 min. SSRS Federacijos Tarybos delegacija išvyksta į Šiaurės karinį miestelį Vilniuje.

19 val. gaunamas pranešimas, kad Rusijos SFSR Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas B. Jelcinas atvyksta į Pabaltijį.

20 val. gaunamas pranešimas, kad Kijeve įvyko Lietuvos nepriklausomybę remiantis mitingas. Dalyvavo apie 25 tūkstančiai žmonių.

20 val. 10 min. pranešama apie Rygoje vykusį mitingą Lietuvai paremti. Dalyvavo keli šimtai žmonių.

Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba ir barikados.
Fotogr. Alfredas Girdziušas
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Barikados prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos rūmų.

Fotogr. Alfredas Girdziušas.

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Pradedami rengti apsaugos įtvirtinimai aplink Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo rūmus. Daugėja budinčių žmonių.

21 val. 15 min. V. Landsbergis pareiškia, kad sutarta su sovietų kariškiais, jog ateinančią naktį nebus imtasi jokių karinių akcijų.

Lietuvoje paskelbtas trijų dienų gedulas.

1991 METŲ SAUSIO 14 DIENA

Parlamentas priima pareiškimą dėl SSRS ginkluotųjų pajėgų neteisėtų veiksmų ir nutarimą „Dėl vadinamojo „nacionalinio gelbėjimo komiteto“ veiklos politinio ir teisinio įvertinimo“.

Prie Parlamento rūmų.

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Apie 11 val. Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininkas V. Landsbergis kalbasi su SSRS Prezidentu M. Gorbačiovu ir pareiškia protestą dėl sovietų armijos veiksmų Lietuvoje. M. Gorbačiovas pažada nurodyti, kad į desantininkų užgrobtus objektus būtų įleistas sveikatos apsaugos ministras J. Olekas apžiūrėti, ar ten nėra sužeistųjų ir žuvusiųjų. Į V. Landsbergio prašymą surengti konstruktyvų susitikimą M. Gorbačiovas atsako, kad tokius įgaliojimus turi atvykusi delegacija.

Nepavykus įvykdyti valstybinio perversmo, vadinamojo „nacionalinio gelbėjimo komiteto“ nariai kreipiasi į M. Gorbačiovą ir į SSRS parlamento vadovą A. Lukjanovą, kad dėl prasidėjusios „partijos aktyvistų medžioklės“ nedelsiant būtų įvestas prezidentinis valdymas.

Mokslų akademijos salėje, vykstant SSRS Federacijos Tarybos delegacijos susitikimui su Lietuvos rašytojais ir kitų kūrybinių sąjungų nariais, pranešta, kad desantininkai užėmė Vilniaus miesto radijo mazgą. Sumušti užsienio žurnalistai, filmavę objekto užėmimą.

1991 METŲ SAUSIO 15 DIENA

Naktį sovietų kariniai patruliai stabdo automobilius, tikrina keleivių dokumentus.

Dešimtys tūkstančių žmonių iš visos Lietuvos plaukia į Vilniaus kultūros ir sporto rūmus, kuriuose pašarvotos kruvinosios nakties aukos.

Per dvi dienas į Lietuvos parlamentą atėjo daugiau kaip 10 tūkstančių telegramų, kuriose remiamas teisėtai išrinktas parlamentas ir Vyriausybė.

Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas gedulą Lietuvoje pratęsia dar trims dienoms; priima nutarimą sudaryti Valstybinę komisiją SSRS ginkluotųjų pajėgų nusikaltimams tirti.

Vėl pradedami leisti visi laikraščiai, kurių redakcijos ir spaustuvė buvo užgrobtos.

Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos gynėjai prie laužo.
Fotogr. Algimantas Maskoliūnas
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos rūmų. Fotogr. Algimantas Maskoliūnas.
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas priima pareiškimą, kuriuo kreipiasi į Jungtinių Tautų Organizaciją, prašydama apginti Lietuvoje demokratiškai išrinktą valdžią ir atsiųsti JTO komisiją.

Prie Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos rūmų.
Fotogr. Alfredas Girdziušas
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos rūmuose. Fotogr. V. Jasinevičius
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Prie Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos rūmų.
Fotogr. Alfredas Girdziušas
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

1991 METŲ SAUSIO 16 DIENA

Pranešama apie karą Persijos įlankoje (Irako ir Kuveito konfliktas).

Visa Lietuva atsisveikina su sovietų armijos agresijos aukomis. Vilniaus arkikatedroje bazilikoje aukojamos šv. Mišios. Dešimtys tūkstančių žmonių iš visos Lietuvos palydi sovietų smurto aukas į Antakalnio kapines.

Sausio 13-osios aukų laidotuvių dalyvavo visi: ir vaikai, ir suaugusieji.

Fotogr. Imaedo Koichi

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Žuvusiųjų karstai apdengti Lietuvos valstybinėmis vėliavomis Katedros aikštėje.

Fotogr. Imaedo Koichi.
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Iš poeto Justino Marcinkevičiaus kalbos Katedros aikštėje, atsisveikinant su žuvusiaisiais 1991 m. sausio 16 d.:

„...Tai pirmieji tikrai laisvi Respublikos piliečiai ir pirmosios mūsų Nepriklausomybės aukos. Pasaulis mato – pasiekta smurto ir žiaurumo viršūnė: nužudyti, tankų vikšrais su-traiškyti beginkliai žmonės, kurie niekam negrasino, niekam nekėlė jokie pavojaus. Savo rankomis jie laikė apglėbę ne svetimą, ne užgrobtą, o savo žemę, jų akys buvo pakeltos į savo dangų...“

Per sovietų karinę radijo stotį „Litva Sovetskaja“ laikraščio redaktorius, vienas iš „Jedinstvos“ organizatorių A. Gelbachas skelbia pilietinį karą.

Aplink Aukščiausiąją Tarybą-Atkuriamąjį Seimą toliau auga įtvirtinimai, kasami gynybiniai grioviai.

Iš parlamento rūmų savo laidas atgaivina nepriklausomos Lietuvos televizija.

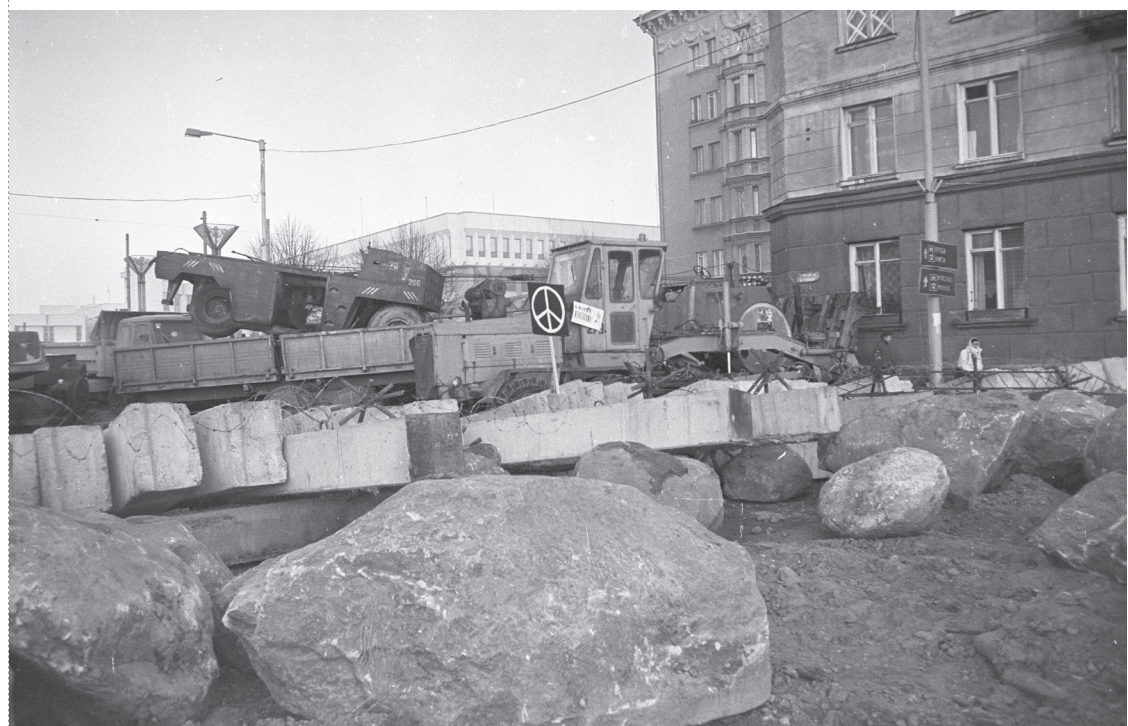
Barikados prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos, jų statyba ir gynėjai.

Fotogr. Alfredas Girdziušas

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Šiauliuose pradėta nepriklausomos televizijos laidų transliacija. Lietuvos televizijos ir radijo darbuotojai atsisako bendradarbiauti su sovietų kariškių paskirtais administratoriais. Iš okupantų nusiaubtų rūmų pradeda laidas LKP (SSKP sudėtyje) Centro komiteto brigada. Vienoje iš jos rengiamų laidų, pasivadinęs „nacionalinio gelbėjimo komiteto“ ryšininku, J. Jarmalavičius pareiškia: „Kareiviai lyg ir vykdė SSRS Prezidento įsaką dėl grupuočių nuginklavimo“.

Sausio 16 ir 18 dienomis priimtais nutarimais Aukščiausioji Taryba-Atkuriamasis Seimas pavedė Respublikos rinkimų komisijai kartu su Vyriausybe ir savivaldybėmis surengti visuotinę gyventojų apklausą, laisvai atsakant į klausimą: „Ar jūs už tai, kad Lietuvos valstybė būtų nepriklausoma demokratinė respublika?“

Barikadomis parlamento gynėjai užkirto kelią į Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos rūmus. Fotogr. Alfredas Girdziušas

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

1991 METŲ SAUSIO 17 DIENA

Priimtas Lietuvos Respublikos savanoriškosios krašto apsaugos tarnybos įstatymas.

1991 METŲ SAUSIO 20 DIENA

Į Vilnių atvyksta Islandijos užsienio reikalų ministras Jonas Baldvinas Hannibalsonas. Aptariami diplomatiniai santykių užmezgimo klausimai.

Lietuvos nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje buvo įsikūręs Raudonasis kryžius.

Fotogr. V. Jasinevičius

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Nepriklausomybės aikštė.

Fotogr. V. Jasinevičius

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

1991 METŲ SAUSIO 27 DIENA

Vilniaus rajone, Medininkuose ir Lavoriškėse, sovietų kareiviai sudegino Lietuvos pasienio muitines.

1991 METŲ VASARIO 9 DIENA

Visuotinė gyventojų apklausa dėl Lietuvos nepriklausomybės. Apklausoje dalyvauja 84,73 proc. turinčių teisę balsuoti gyventojų. 90,47 proc. jų balsuoja už Lietuvos nepriklausomybę.

Sovietų veiksmai, sukėlę neramumus, užtruko iki 1991 m. rugpjūčio 21 d., kai Maskvoje valdžios grupuotė, bandžiusi įvykdyti pučą, patyrė pralaimėjimą.

Stichiškai atsiradusi liaudies paroda prie Parlamento rūmų, skirta kruviniesiems desantininkų veiksams. Fotogr. Alfredas Girdziušas

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

„Paklupdę Lietuvą, baudėjai būtų susitvarkę ir Maskvoje. To neįvyko ir Rusijos revoliucija augo. <...> Jei sausio 13-ąją baudėjai būtų laimėję, įvykiai būtų klostęsi kita linkme. Kitaip susiklostytų sovietų imperijos, taigi ir viso pasaulio istorija. Sausio 13-ąją Lietuva lėmė šią istoriją. Ji galėjo tai padaryti, nes ji visados turėjo pakankamai žmonių, turinčių ir norinčių turėti tėvynę. Tai parodydamas, likimas pasirinko sausio žuvusiuosius ir tėvynę gali didžiuodamasi ištarti tuos 14 vardų, apgynusių jos vietą pasaulio istorijoje.“

(Iš istoriko Edvardo Gudavičiaus kalbos iškilmingame Seimo posėdyje 2002 m. sausio 13 d.)

36 galingų mašinų kolona 1992 m. kovo 3 d. pajudėjo iš Visorių karinio dalinio prie pat Vilniaus. Taip prasidėjo buvusios Sovietų kariuomenės išvedimas iš Lietuvos teritorijos. Okupacinė kariuomenė iš Lietuvos Respublikos išvesta 1993 m. rugpjūčio 31 d.

Sovietų kariuomenės išvedimas iš Lietuvos teritorijos.

Fotogr. R. Jurgaitis
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Memorialas Sausio 13-osios aukoms atminti. Fotogr. Olga Posaškova
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Kai Lietuvos Respublika buvo pripažinta pasaulio valstybių ir priimta į Jungtinių Tautų Organizaciją (1991 m. rugsėjo 17 d.), barikados aplink parlamentą – „Lietuvos širdį“ – buvo išardytos, bet jų fragmentas ties vakariniu Seimo rūmų fasadu paliktas kaip istorinius įvykius liudijantis paminklas. 2007 m. pastatytas memorialas Sausio 13-osios aukoms atminti (architektas – Kęstutis Kisielius). Erdvinis stiklo statinys dengia barikadų fragmentą ir koplytstulpį. Išsaugotas autentiškas gynybinių sienų fragmentas ir smulkiosios architektūros elementai. Įrengta ekspozicija, skirta Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo įvykiams atminti.

Buvusių parlamento gynybinių barikadų vietas žymi granito riboženkliai.
Fotogr. Olga Posaškova
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Laužai prie Parlamento.
Fotogr. Olga Posaškova
©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

Kiekvieną metų sausio 13-ąją parlamente minima Laisvės gynėjų diena. Nepriklausomybės aikštėje sausio 12 dieną uždegamas Atminimo laužas.

Parlamento gynėjai ir barikados prie Aukščiausios Tarybos.

Fotogr. Romualdas Damulis

©, Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

„Kovo 11-sios Nepriklausomybės Aktas buvo dar kartą ir galutinai balsuojamas sausio 13-ąją. Tam balsavimui nereikėjo nei urnų, nei biuletenių; jis vyko naktį prie Televizijos bokšto ir prie (televizijos bei radijo) studijų pastatų Konarskio gatvėje, o piliečių valią išreiškė tvirtai sunertos rankos ir žodis „Lietuva!“.

(iš Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirminko, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro Vytauto Landsbergio kalbos iškilmingame Seimo posėdyje 2001 m. sausio 13 d.)

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos
Informacijos ir komunikacijos departamentas. Vilnius, 2021

Parengta pagal:

Laisvės gynėjų. 1991, sausis. Seimo ryšių su visuomene skyrius.
Vilnius, 2006 – II leidimas

Lietuva, 1991 sausio 13. Vilnius; Spaudos departamentas, 1997;
Lietuva laisva. Vilnius; Lietuvos nacionalinis muziejus, 2000;
Seimo kronika, 2001, Nr. 1, p. 11, 15-16; 2000, Nr. 1, p. 16.

Nuotraukos: M. Baranausko, R. Damulio, A. Girdziušo, V. Jasinevičiaus, J. Juknevičiaus, R. Jurgaičio, I. Koichi, M. Kulbio, G. Mačiulio, A. Maskoliūno, O. Posaškovos, V. Usinavičiaus, A. Žižiūno.

Sudarytojai Artūras Zeleniakas, Donatas Čečergis
Dizainerė Neringa Motiejūnaitė-Lilienė
Redaktorė Jurgita Kelpšienė

